

Oszustwa w VAT, czyli palący problem branży agro

Część I – historia i opis zjawiska

Problem oszustw w podatku VAT destabilizuje obrót gospodarczy w coraz większej liczbie branż. Od pewnego czasu można zaobserwować nasilenie się tego zjawiska w branży agro. Stanowi to zagrożenie nie tylko dla budżetu państwa, ale również dla uczciwych podatników.

Pierwsze działania przestępczości zorganizowanej, związane z wyłudzeniami podatku VAT, zaczęły się pojawiać jeszcze pod rządami tzw. starej ustawy vatowskiej (z 1993 r.). Do czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej zasięg tego rodzaju działań był jednak bardzo ograniczony i dotyczył niewielu uczciwych podatników. Jak się okazało, wstąpienie Polski do UE było dla przestępców podatkowych momentem przełomowym. Od tego czasu, w związku z liberalizacją obrotu towarowego z państwami członkowskimi UE graniczącymi z Polską, na terenie kraju rozpoczęły działalność grupy związane z międzynarodową przestępczością podatkową, wykorzystujące do wyłudzeń m.in. mechanizmy stosowane do tzw. dostaw wewnątrz-wspólnotowych (wywozu towaru do innych państw członkowskich, opodatkowanego stawką 0%).

Zagraniczny przestępczy „know-how” zaczął być wykorzystywany również przez polskich oszustów podatkowych, co doprowadziło do masowego narastania zjawiska. Czerpanie zysków z wyłudzenia VAT po wejściu Polski do UE było tym bardziej atrakcyjne, że polska administracja podatkowa była całkowicie nieprzystosowana do walki z przestępstwami tego typu. W efekcie przestępcy osiągnęli ogromne zyski kosztem Skarbu Państwa, działając w zasadzie całkowicie bezkarnie.

Początkowo przestępstwa dotyczyły głównie tych branż, w których ze względu na stosowane schematy obrotu towarem (tj. takie, w których uczestniczy

wiele małych podmiotów działających jako pośrednicy), możliwość wykrycia nielegalnego procederu była bardzo niska. Dotyczyło to przede wszystkim branż paliwowej i złomowej. Oszustwa w tych sektorach gospodarki były na tyle powszechne, że z czasem doprowadziły do interwencji ustawodawcy, który wprowadził mechanizmy przeciwdziałania oszustwom podatkowym (rozliczenie na zasadzie odwróconego obciążenia w zakresie handlu złomem i mechanizm odpowiedzialności solidarnej w handlu paliwami (środki walki z przestępczością podatkową zostaną szerzej omówione w naszych kolejnych artykułach).

W związku ze zmianami prawnymi, jak i licznymi kontrolami aparatu państwowego, wymierzonymi w oszustów podatkowych obracających dobrami uznawanymi wówczas za tzw. towary wrażliwe (szczególnie często wykorzystywanymi do nadużyć w podatku VAT), oszuści podatkowi zaczęli działać również w innych sektorach rynku. Zjawisko to szczególnie mocno zaczęło się nasilać od 2011 roku – od tego czasu oszustwa podatkowe związane z wyłudzeniem podatku VAT zaczęły bardzo szybko rozlewać się na sektory gospodarki do tej pory niedotknięte tym problemem. Zaczęła się również istotnie zwiększać skala zjawiska. Znajduje to pokrycie w danych ujawnianych przez organy podatkowe – w 2012 r. wartość fikcyjnych faktur zidentyfikowanych przez organy wzrosła o 260 proc. w stosunku do roku 2011 r., jak również w raportach na temat tzw. luki w VAT, publikowanych przez PwC – jak wynika z raportu opublikowanego w tym roku różnica między teoretyczną a rzeczywistą wysokością przychodów z VAT, wyniosła około 53 mld zł, czyli 3 proc. polskiego PKB.

Co do zasady w oszustwach podatkowych wykorzystywane są przede wszystkim rzeczy nieoznaczone, masowe i „znikające” w cyklu produkcyjnym, niepodlegające specjalnemu reżimowi

dotyczącego transportu. Takimi towarami są m.in. dobra będące przedmiotem obrotu w branży zbożowej, tj. **zboża, śruta sojowa, komponenty paszowe, inne produkty rolno-spożywcze**. Z tego względu branża zbożowa jest bardzo atrakcyjna dla przestępców podatkowych. Z sygnałów, które do nas docierają z rynku wynika, że przestępcy podatkowi mają tego świadomość i od jakiegoś czasu działają już w branży zbożowej.

Branże szczególnie mocno dotknięte przestępczością podatkową z czasem przestają funkcjonować na normalnych, rynkowych zasadach – wiąże się to m.in. z faktem, że uczciwi przedsiębiorcy nie są w stanie konkurować cenowo z kontrahentami biorącymi udział w oszustwach, którzy mogą sprzedawać towar po cenach niższych o wartość podatku VAT. Nie jest to jednak jedyna negatywna konsekwencja występowania oszustw podatkowych w danej branży, która może spotkać uczciwych przedsiębiorców. Na podstawie doświadczenia zebranego przez nas w trakcie sporów z organami podatkowymi możemy stwierdzić, że **organy kwestionują rozliczenia uczciwych podatników, wyłącznie na tej podstawie, że nie dokonali starannej weryfikacji swoich kontrahentów**, wchodząc w kontakty z przestępcami podatkowymi. Co więcej, w niektórych sprawach organy podatkowe nie analizują nie tylko bezpośrednich kontrahentów podatnika (dostawców i odbiorców), ale kwestionują rozliczenia w podatku VAT zwracając uwagę na to, że jeden z podmiotów znajdujących się na dalszych etapach obrotu działał z naruszeniem przepisów podatkowych.

O ile organy ustalą, że podatnik handlował z nieuczciwymi kontrahentami i miał bądź w ich ocenie mógł mieć świadomość tego, że bierze udział w oszustwie podatkowym, mają możliwość m.in. zakwestionować przysługujące mu prawo do odliczenia podatku naliczonego z tytułu realizowanych zakupów (w takiej sytuacji to podatnik VAT, a nie tylko konsument, ponosi ekonomiczny ciężar opodatkowania) bądź stwierdzić, że realizowane przez podatnika transakcje wewnątrzspółnotowe powinny być opodatkowane według stawki właściwej dla dostaw krajowych.

Możliwości obrony podatnika w sprawach tego typu są bardzo ograniczone i wymagają korzystania ze specjalistycznej pomocy prawnej. Stąd organy podatkowe wykorzystują podatników prowadzących handel z oszustami, jako źródło „kompensowania” strat Skarbu Państwa wynikających z wyłudzenia podatku. Grupy przestępcze zazwyczaj działają w ten sposób, że organy państwowe nie mają realnej możliwości identyfikowania rzeczywistych organizatorów procederu, a tym bardziej dochodzenia od nich utraconych przychodów podatkowych. Z tego powodu **wszyscy podatnicy działający w branży zagrożonej nadużyciami w podatku VAT stają się narażeni na ponoszenie istotnych negatywnych konsekwencji finansowych**, wynikających z faktu, że branża, w której działają, jest dotknięta oszustwami w VAT.

Przedstawione wyżej problemy pokazują, że transakcje na rynku zbożowym wiążą się z istotnymi ryzykami podatkowymi. Dobra znajomość mechanizmów stosowanych przez oszustów podatkowych może się przyczynić do uniknięcia negatywnych konsekwencji związanych z metodami kontroli rozliczeń przyjętymi przez organy podatkowe. Świadomość naruszeń prawa, do których dochodzi na rynku, powinna zachęcać do wdrażania metod prewencji, które umożliwiają w odpowiednim czasie identyfikację nierzetelnych kontrahentów. Z naszego doświadczenia wynika, że standardowe metody weryfikacji kontrahentów, takie jak zbieranie dokumentów rejestrowych (takich jak odpisy z KRS, wpis do CEIDG, zaświadczenie o zarejestrowaniu jako czynny podatnik VAT itp.) nie są uznawane przez organy podatkowe za dostatecz-

ny dowód tego, że podatnik dochował należytej staranności przy sprawdzaniu kontrahenta, szczególnie jeżeli branża, w której działa, jest uznawana za szczególnie narażoną na nadużycia podatkowe.

Dobra znajomość problematyki wyłudzeń VAT oraz świadomość zagrożeń związanych z tym zagadnieniem, ułatwia także jasne i jednoznaczne formułowanie interesów uczciwych podatników wobec organów państwa, odpowiadających za przyjmowanie rozwiązań prawnych ograniczających możliwości działania przestępców podatkowych.

Z tych powodów niniejszym tekstem chcemy rozpocząć cykl artykułów dotyczących nadużyć w podatku VAT. W kolejnych publikacjach omówimy m.in.: opis metod oszustw w podatku VAT stosowanych przez przestępców podatkowych, ryzyka związane z zakwestionowaniem przez organy prawidłowości rozliczeń w VAT w związku ze zidentyfikowanymi oszustwami podatkowymi, sposoby zabezpieczania się przed odpowiedzialnością podatkową w związku z uczestnictwem w nierzetelnych

transakcjach, a także opis rozwiązań systemowych stosowanych do walki z nadużyciami.

Marcin Ginel

Ekspert w Zespole Postępowań Podatkowych i Sądowych PwC. Przez ponad 11 lat zdobywał doświadczenie w Departamencie Kontroli Skarbowej i Departamencie Wywiadu Skarbowego Ministerstwa Finansów, gdzie sprawował funkcje kierownicze. W ostatnim czasie pełnił też funkcję wicedyrektora warszawskiego Urzędu Kontroli Skarbowej. We wspomnianych instytucjach zajmował się m.in. sprawami dotyczącymi nadużyć podatkowych oraz skutkami podatkowymi wynikającymi z przestępstw gospodarczych.

PwC ma doświadczenie w pomaganiu uczciwym przedsiębiorcom pokrzywdzonym przez osoby dokonujące oszustw w VAT lub narażonym na takie ryzyko. Dysponujemy szerokim wachlarzem wiedzy w zakresie sposobów działania przestępców, identyfikowania objawów nieprawidłowości, a przede wszystkim metod ochrony uczciwego biznesu.

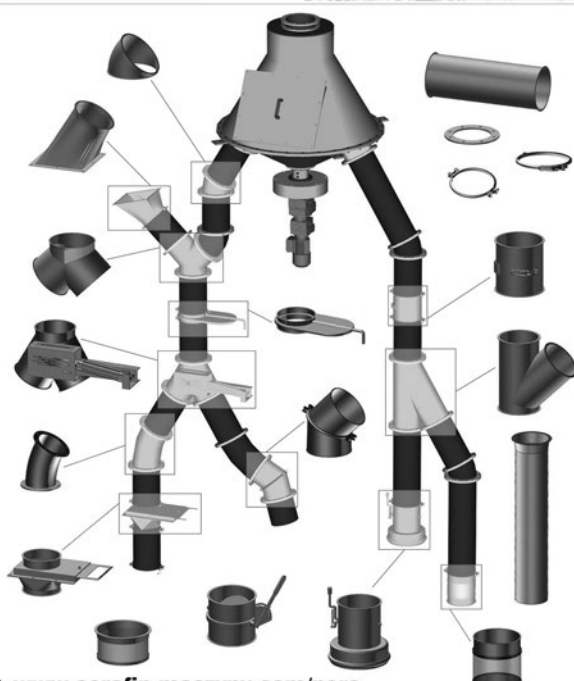
www.serafin-maszyny.com

SERAFIN P.U.H. tel. (12) 419 45 45

NORO

Noro – Niemiecka solidność w transporcie grawitacyjnego ziarna.

✓ NOWOŚĆ
Wykładanie elementów wykładzinami trudnościernymi KRYPTANE.

» www.serafin-maszyny.com/noro